

آثار و جودی امام زمان علیه السلام

حجت الاسلام والمسلمین خدامراد سلیمیان *

اشاره

از جمله موضوعات بایسته واکاوی، بهره‌مندی نظام هستی و جامعه انسانی از وجود امام عصر علیه السلام است؛ زیرا اعتقاد به غیبت امام عصر علیه السلام موجب پرسش‌ها و شبهات فراوانی از جانب دوستان و مخالفان شده و دانشمندان شیعه نیز در صدد پاسخگویی منطقی و مستدل به آنها برآمده‌اند؛ از جمله این پرسش‌ها، آن است که امام غایب چه آثار و برکاتی برای شیعیان، مسلمانان و جهانیان دارد؟ و مردم چگونه می‌توانند از حضرت بهره ببرند؟ این نوشتار که در محورهای چند سامان یافته، می‌کوشد به اختصار این پرسش اساسی را پاسخ دهد.

امام غایب علیه السلام، همچون خورشید

از مباحث مهم مهدویت، راه‌های بهره‌مندی از امام عصر علیه السلام است؛ زیرا این پرسش، پیش‌روست که امام غایب چگونه می‌تواند در هدایت و رهبری جامعه تأثیرگذار باشد؟

* عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

در روایات به این پرسش جواب داده شده است؛ مانند اینکه امام عصر عجل الله فرجه خود فرموده: «وَأَمَّا وَجْهُ الْإِنْتِفَاعِ بِي فِي غَيْبَتِي فَكَالْإِنْتِفَاعِ بِالشَّمْسِ إِذَا غَيَّبَتْهَا عَنِ الْأَبْصَارِ السَّحَابُ؛^۱ اما چگونگی نفع بردن از من در ایام غیبت، مانند بهره‌مندی از نور خورشید است؛ زمانی که ابرها آن را از چشمان مردم پوشیده باشند.»

آیت‌الله جوادی آملی در این باره می‌فرماید: تشبیه امام به آفتاب و تشبیه غیبت امام به واقع شدن آفتاب پشت ابر، لطایف بسیاری در بردارد:

۱. خورشید، در منظومه شمسی مرکزیت دارد و کرات و سیارات به دور او در حرکت‌اند؛ چنان‌که حضرت حجت عجل الله فرجه در نظام هستی مرکزیت دارد: «الَّذِي بَقَائِهِ بَقِيَتِ الدُّنْيَا وَيُمْنِهِ زُرُقُ الْوَرَى وَبِوُجُودِهِ تَبَتَّتِ الْأَرْضُ وَالسَّمَاءُ...»^۲

۲. خورشید در این مجموعه، منافع فراوانی دارد؛ ایجاد جاذبه که مایه ثبات و بقای نظام است، گرما و حرارت که از پشت انبوه ابر غلیظ نیز به زمین می‌رسد، باد و باران، رویدن گیاهان و امثال آن، از برکات تابش خورشید است و ابر، در آن اثر مهمی ندارد. بله، نورافشانی از پشت ابر، کمتر خواهد بود. بدین ترتیب، ابرگرفتنی، فقط یکی از منافع آفتاب را تقلیل می‌دهد؛ نه اینکه از بین ببرد.

۳. آفتاب، لحظه‌ای از نورافشانی غفلت نمی‌کند. هرکس به اندازه ارتباطی که با خورشید دارد، از نور آن بهره می‌برد و اگر بتواند همه موانع را کنار بزند و در برابر آفتاب بنشیند، بهره کاملی می‌برد؛ چنان‌که حضرت، مجرای فیض الهی است و از این جهت، فرقی بین بندگان خدا نمی‌گذارد؛ لیکن هرکس به اندازه ارتباط خود مستفیض می‌شود.^۳

۴. امام عجل الله فرجه با حضور و ظهور خود می‌تواند مایه اضمحلال دشمنان گردد؛ آن‌گونه‌که از نظر علمی، تابش بدون ابر و مستقیم خورشید، به جهت اشعه‌هایی که دارد، ضد عفونی‌کننده و از نظر فقهی نیز جزو مطهرات محسوب می‌شود؛ اما وجود امام معصوم عجل الله فرجه در نظام آفرینش، مثل مغناطیس زمین است که با وجود نامریی بودن، همه قبله‌نماها و قطب‌نماهای کشتی‌ها،

۱. شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمة، ج ۲، ص ۴۸۵.

۲. صدر الدین شیرازی، شرح اصول الکافی، ج ۱، ص ۴.

۳. عبدالله جوادی آملی، عصاره خلقت درباره امام زمان عجل الله فرجه، ص ۸۵.

هوایماها، عملیات‌های نظامی و... را به حرکت درمی‌آورد و از برکت آن، میلیون‌ها، بلکه میلیارد‌ها انسان، جهت قبله یا مسیر مسافرت خود را پیدا می‌کنند و به مقصد می‌رسند.^۱

جلوه‌های بهره‌مندی از امام عصر علیه السلام

آنچه بیان شد، اصل کلی بهره‌مندی بشریت و جهان از امام زمان علیه السلام بود؛ ولی این بهره‌مندی در عرصه‌های متعدد نمود پیدا می‌کند که برخی از آنها عبارت‌اند:

۱. فیض‌رسانی

پروردگار، به عنوان فیاض مطلق، پدیدآورنده نظام آفرینش است؛ نظامی که هم در حدوث و هم در بقا، نیازمند فیض بی‌پایان خداوند است. از آنجا که آفریده‌ها قابلیت پذیرش این فیض را به صورت مستقیم ندارند، خداوند بین خود و آفریده‌ها، انسان‌هایی را به‌عنوان واسطه فیض در آفرینش و هم در استمرار وجود قرار داده است که از این واسطه‌ها، با عنوان «حجّت» یاد شده است. خداوند متعال، هستی و استمرار آن را به حجّت‌های خود بر زمین پیوند زده است؛ به‌گونه‌ای که نظام هستی و زندگی بر آن، منوط به وجود حجّت الهی است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود: «يَا عَلِيُّ لَوْ لَا نَحْنُ مَا خَلَقَ اللَّهُ آدَمَ وَلَا حَوَاءَ وَلَا الْجَنَّةَ وَلَا النَّارَ وَلَا السَّمَاءَ وَلَا الْأَرْضَ؛^۲ ای علی! اگر ما نبودیم، خداوند، آدم و حوا را و بهشت و جهنم و آسمان و زمین را خلق نمی‌کرد.» بر این اساس است که امام صادق علیه السلام درباره حضور حجّت بر روی زمین می‌فرماید: «لَوْ بَقِيَتِ الْأَرْضُ بِغَيْرِ إِمَامٍ لَسَاخَتْ؛^۳ اگر زمین بدون امام بماند، فرو می‌ریزد.» همچنین، ایشان فرمود: «الْحُجَّةُ قَبْلَ الْخَلْقِ وَمَعَ الْخَلْقِ وَبَعْدَ الْخَلْقِ؛^۴ حجّت، پیش، همراه و پس از خلق است.»

آن حضرت، در سخنی دیگر به جزئیات بیشتری درباره وساطت در فیض اشاره کرده، می‌فرماید: «بِنَا أَثْمَرَتِ الْأَشْجَارُ وَأَيْتَعَتِ الثَّمَارُ وَجَرَتِ الْأَنْهَارُ وَبِنَا يَنْزِلُ غَيْثُ السَّمَاءِ وَيَنْبُتُ عُشْبُ الْأَرْضِ وَبِعِبَادَتِنَا عُبِدَ اللَّهُ وَلَوْ لَا نَحْنُ مَا عُبِدَ اللَّهُ؛^۵ به سبب ما، درختان میوه می‌دهند، میوه‌ها به ثمر

۱. همان.

۲. شیخ صدوق، عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۱، ص ۲۶۲.

۳. شیخ کلینی، الکافی، ج ۱، ص ۱۷۹.

۴. همان، ص ۱۷۷.

۵. همان، ص ۱۴۴، ح ۲۳.

می‌رسند و رودها جاری می‌شوند و به سبب ما ابر آسمان می‌بارد و گیاهان از زمین می‌رویند. به بندگی ما خداوند پرستیده می‌شود و اگر ما نبودیم، هرگز خداوند پرستیده نمی‌شد.» همچنین، امام صادق علیه السلام از امام سجاده علیه السلام نقل کرده است که فرمود: «ما پیشوایان مسلمانان و حجّت‌های خداوند بر جهانیان و امان اهل زمینیم؛ همچنان‌که ستارگان، امان اهل آسمان‌اند. ما کسانی هستیم که خداوند به واسطه ما رحمت خود را منتشر کند و برکات زمین را خارج سازد. اگر ما نبودیم، زمین اهلس را فرو می‌برد.»^۱

از رهگذر خاک سر کوی شما بود
هر نافه که در دست نسیم سحر افتاد

۲. هدایت معنوی

پیشوایان معصوم علیهم السلام به‌عنوان حجّت‌های خداوند در نظام هستی، دارای برکاتی هستند؛ چه زمانی که در میان مردم حضور دارند و چه زمانی که به سبب رفتار مردمان در پرده غیبت قرار می‌گیرند؛ البته روشن است که بخشی از این آثار وجودی، مربوط به آشکاربودن امام است. از این رو، غیبت امام، سهمی در از دست رفتن پاره‌ای از این آثار وجودی دارد و آن بخش، مباشرت او در هدایت ظاهری و برپایی حکومت و اجرای عدالت است؛ ولی هدایت معنوی و باواسطه او، به‌وسیله نمایندگان ایشان برای بیان احکام و اجرای حکومت و عدالت، به حال خود باقی است؛ زیرا وظیفه امام، تنها بیان صوری معارف و راهنمایی مردم نیست. همان‌طور که امام وظیفه راهنمایی ظاهری مردم را بر عهده دارد، همچنان ولایت و رهبری باطنی اعمال مردم بر عهده ایشان است و اوست که حیات معنوی آنان را تنظیم می‌کند و حقایق اعمال را به سوی خدا سوق می‌دهد.

خداوند فرماید: «وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ؛^۲ و آنان را پیشوایانی قرار دادیم که به فرمان ما، [مردم را] هدایت می‌کردند و انجام کارهای نیک را به ایشان وحی نمودیم.» همچنین، در آیه دیگر فرموده: «وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا؛^۳ و از آنان امامان [و پیشوایانی] قرار دادیم که به فرمان ما [مردم را] هدایت می‌کردند.»

۱. شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمة، ج ۱، ص ۲۰۷.

۲. انبیاء، آیه ۷۳.

۳. سجده، آیه ۳۴.

از این آیات استفاده می‌شود که امام علاوه بر ارشاد و هدایت ظاهری، دارای یک نوع هدایت و جذبه معنوی است که از سنخ عالم امر و تجرّد می‌باشد و به وسیله حقیقت و نورانیت و باطن ذاتش، در قلوب شایسته مردم تأثیر می‌نماید و آنها را به سوی مرتبه کمال و غایت ایجاد جذب می‌کند.

بدیهی است که حضور و غیبت جسمانی امام، در این باب تأثیری ندارد و امام از راه باطن به نفوس و ارواح مردم اشراف و اتصال دارد؛ هرچند از چشم جسمانی ایشان پوشید است. در دعای ندبه می‌خوانیم: «أَيُّ السَّبَبِ الْمُتَّصِلِ بَيْنَ أَهْلِ الْأَرْضِ وَالسَّمَاءِ؛^۱ کجاست سبب پیوند بین اهل زمین و آسمان؟»

هانری گربن می‌گوید: «مذهب تشیّع، تنها مذهبی است که رابطه هدایت الهی را میان خدا و خلق برای همیشه نگه داشته و به طور مستمر، پیوستگی ولایت را زنده و پابرجا می‌دارد... تنها مذهب تشیّع است که معتقد است نبوت با حضرت محمد صلی الله علیه و آله ختم می‌شود؛ ولی ولایت که همان رابطه هدایت تکمیلی است، برای همیشه زنده می‌ماند.»^۲

۳. پاسداری از دین

بی‌گمان، پیشوایان معصوم علیهم السلام ادامه‌دهندگان مسیر پیامبران‌اند که مردم، همواره از زلال آموزه‌های ناب آنان بهره‌ها برده‌اند. ایشان در پاسداشت آموزه‌های الهی، از هیچ کوششی فروگذار نکرده‌اند؛ چنان‌که پس از رحلت جان‌سوز پیامبر صلی الله علیه و آله، امام علی علیه السلام با تمام وجود در این مسیر گام برداشت. جان‌فشانی فرزندان او در مسیر رشد و تعالی آموزه‌های دینی، همگی این نقش بی‌بدیل را در منظر انسان قرار می‌دهد و در زمان غیبت نیز، اگرچه دسترسی رودررو و بهره‌مندی همه‌جانبه از امام علیه السلام ممکن نیست، اما او در مسئولیت خود در نگهداری از آیین الهی و آموزه‌های اسلامی، کوتاهی نخواهد کرد. از این رو، می‌توان گفت: امام چه آشکار باشد و چه پنهان، حجت خداوند بر روی زمین و برهان آشکار او در پاسداری از دین خداوند است. امیر مؤمنان علیه السلام می‌فرماید: «ای کمیل! زمین هیچ‌گاه از حجت الهی خالی نیست که برای خدا با برهان روشن قیام می‌کند؛ چه آشکار و یا بیمناک و پنهان.»^۳

۱. سیدبن طاووس، اقبال الأعمال، ج ۱، ص ۲۹۷.

۲. <http://rahyafte.com>

۳. سید رضی، نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی، حکمت ۱۴۷، ص ۶۶۱؛ شیخ کلینی، الکافی، ج ۱، ص ۱۷۹.

تردیدی نیست که استمرار مکتب تشیع، در گرو حمایت‌های آن امام پنهان بوده و هست. شیعه بر این باور است که آن حضرت همواره در عرصه‌های حساس و حوادث تعیین‌کننده، بسان دستی غیبی اراده‌های نقش‌آفرین را در جهت اصلاح امور، هدایت کرده است؛ «بِهِمْ يَحْفَظُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ دِينَهُ وَبِهِمْ يَعْمُرُ بِلَادَهُ وَبِهِمْ يَرْزُقُ عِبَادَهُ»^۱ به واسطه ایشان است که خدای تعالی دینش را حفظ کرده، بلادش را آباد نموده، بندگان‌ش را روزی می‌دهد.»

بر این اساس، امروزه اسلام که در مذهب تشیع جلوه کرده، به دلیل وجود امامی که روح بلند و سینه گشاده‌اش مخزن اسرار الهی است، حفظ می‌گردد.

از جمله اقدامات ولی عصر علیه السلام در حفاظت از دین، یاری عالمان و فقیهان شیعه در استنباط احکام شرعی و بیان مسائل شرع مقدس است. حل مشکلات علمی و پاسخ به پرسش‌های عالمان دینی، نشان می‌دهد که امام عصر علیه السلام از انحراف در دین جلوگیری می‌کند.

جماعتی از علما، از سید فاضل میرعلاّم حکایت کرده‌اند که ایشان گفت:

در یکی از شب‌ها در صحن حضرت علی علیه السلام گردش می‌کردم؛ دیدم شخصی از مقابل من به طرف حرم منور امیر مؤمنان می‌رود. وقتی نزدیک رفتم، دیدم استاد بزرگوارم، احمد اردبیلی رحمته الله است. من خود را از وی پنهان نگاه داشتم تا اینکه به طرف درب حرم آمد. در بسته بود؛ ولی به مجرد رسیدن او، در باز شد و او داخل حرم شد. شنیدم که سخن می‌گوید. مثل اینکه با کسی در گوشه حرف می‌زند؛ آنگاه از حرم بیرون آمد و در بسته شد. من هم از پشت سر او رفتم، تا از شهر نجف خارج شد و به سوی مسجد کوفه رفت. من دنبال او بودم؛ ولی او مرا نمی‌دید. همین‌که وارد مسجد کوفه شد، به طرف محرابی رفت که امیر مؤمنان علیه السلام در آنجا شهید شد. مدتی در آنجا ایستاد. سپس، برگشت و از مسجد بیرون آمد و آهنگ نجف کرد. من همچنان پشت سر او بودم تا اینکه رسیدیم نزدیک مسجد حنانه. در آنجا سرفه‌ام گرفت؛ به طوری که نتوانستم جلوی آن را بگیرم. وقتی صدای سرفه مرا شنید، برگشت و نگاهی به من کرد و مرا شناخت. پرسید: تو میرعلاّم هستی؟ گفتم: آری. گفت: اینجا چه می‌کنی؟ گفتم: از موقعی که شما وارد صحن مطهر شدید، تاکنون همه جا با شما بوده‌ام. شما را به صاحب این قبر مطهر

۱. شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمة، ج ۱، ص ۲۵۹.

قسم می‌دهم، آنچه امشب بر شما گذشت، از اول تا آخر به من اطلاع دهید. گفت: می‌گوییم! ولی به این شرط که تا من زنده‌ام، به کسی نگویی! وقتی به وی اطمینان دادم، فرمود: در پاره‌ای از مسائل علمی فکر می‌کردم و حلّ آنها برایم مشکل می‌نمود. به دلم گذشت که بروم خدمت امیر مؤمنان علیه السلام و حلّ آن مشکل را از آن حضرت بخواهم. موقعی که به در حرم رسیدم، چنان‌که دیدی، در بسته به رویم گشوده شد و داخل حرم شدم و از خداوند مسئلت نمودم که شاه ولایت جواب سؤالم را بدهد. ناگهان، صدایی از قبر منور شنیدم که فرمود: برو به مسجد کوفه و از قائم ما سؤال کن؛ زیرا او امام زمان توست. من هم آمدم پهلوی محراب، و آن حضرت را آنجا دیدم. مسئله خود را پرسیدم و حضرت جواب آن را مرحمت فرمود و اینک به منزل برمی‌گردم.^۱

۴. امنیت

بر طبق روایات، وجود افراد مؤمن در بین مردم، منشأ خیر و برکت و موجب نزول باران و جلب منافع و دفع بسیاری از بلاها و خطرهای جامعه است؛ چنان‌که در تفسیر آیه ۲۵۱ سوره بقره از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمود: «إِنَّ اللَّهَ لَيُدْفَعُ بِمَنْ يُصَلِّي مِنْ شِيعَتِنَا عَمَّنْ لَا يُصَلِّي مِنْ شِيعَتِنَا وَلَوْ أَجْمَعُوا عَلَى تَرْكِ الصَّلَاةِ لَهَلَكُوا»^۲ به درستی که خداوند به واسطه نمازگزاران شیعه، بلا را از کسانی که نماز نمی‌خوانند، دفع می‌کند؛ زیرا اگر همه شیعیان نماز را ترک کنند، هلاک می‌گردند.»

واضح است که وقتی وجود افراد مؤمن در اجتماع، چنین برکتی را به همراه داشته باشد، برکات وجود حجّت خدا، به مراتب بیشتر خواهد بود؛ زیرا امام سجاد علیه السلام می‌فرماید: «ما کسانی هستیم که به واسطه ما آسمان بر فراز زمین نگهداری شده و زمین از هلاک نمودن اهلیش منع گردیده است.» حضرت در ادامه می‌فرماید: «وَبِنَا يَنْزِلُ الْغَيْثُ وَتَنْشُرُ الرَّحْمَةُ وَتَخْرُجُ بَرَكَاتُ الْأَرْضِ وَلَوْ لَا مَا فِي الْأَرْضِ مِنَّا لَسَاخَتْ بِأَهْلِهَا.»^۳

در این فراز از بیان امام، به برکاتی دیگر اشاره گردیده و نزول باران و انتشار رحمت خدا و خروج برکات زمین، از آثار وجودی ائمه اطهار علیهم السلام شمرده شده است. این موضوع، یک اصل قرآنی

۱. علامه مجلسی، بحار الأنوار، ج ۵۱، ص ۹۳۵.

۲. شیخ کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۴۵۱.

۳. شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمة، ج ۱، ص ۲۰۷.

است؛ زیرا قرآن کریم می فرماید: «وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ»^۱ و اگر اهل شهرها و آبادی‌ها، ایمان می آوردند و تقوا پیشه می کردند، برکات آسمان و زمین را بر آنها می گشودیم؛ ولی [آنها حق را] تکذیب کردند. ما هم آنان را به کیفر اعمالشان مجازات کردیم.»

نکته‌ای که از این آیه می توان استفاده نمود، این است که اهل شهرها و آبادی‌ها، تقوا را رعایت نکردند و حق را نیز انکار و تکذیب نمودند و سزاوار تنبیه و مجازات الهی گردیدند؛ اما در عین حال، مشاهده می کنیم که باران رحمت الهی ریزش می کند و برکات زمین از دل آن خارج می گردد و اهل زمین از آن بهره مند می شوند و این، امکان ندارد، مگر به واسطه وجود ائمه اطهار علیهم‌السلام که مظهر پرهیزکاری در زمین هستند. خداوند، نه تنها به جهت وجود آنان برکاتش را از اهل زمین دریغ نمی کند، بلکه بلاها و آفات را نیز به سبب کرامت و عظمت ائمه علیهم‌السلام در پیشگاهش، از اهل زمین برطرف می سازد و به انسان‌های گنهکار مهلت می دهد تا شاید به وسیله توبه، به سوی خدا بازگردند. حق تعالی می فرماید: «وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ»^۲ ولی [ای پیامبر!] تا تو در میان آنها هستی، خداوند آنها را مجازات نخواهد کرد.»

جابر بن یزید جعفی می گوید: درباره تفسیر این آیه به امام باقر علیه‌السلام عرض کردم: علت نیاز به پیامبر و امام چیست؟ حضرت فرمود: استوار ماندن جهان و تباہ نشدن آن؛ زیرا خداوند، عذاب را از اهل زمین بر می دارد، مادامی که پیامبر و امام در آن باشد؛ چنان که خداوند می فرماید: «تا تو در میان آنها هستی، خداوند آنها را عذاب نخواهند کرد.» و پیامبر نیز فرموده است: «ستارگان، موجب امنیت برای اهل آسمان هستند و اهل بیت من، موجب امنیت و امان برای اهل زمین.»^۳

۵. حفظ شیعیان

در برخی روایات، حفظ شیعیان، از جمله برکات وجودی امام عصر علیه‌السلام شمرده شده است. شاید علت این مطلب، آن است که در طول دوران غیبت، شیعیان بیشتر در معرض خطر قرار گرفته‌اند و دشمن از هر طرف به آنان هجوم آورده است؛ چنان که آن حضرت در تویح مبارک

۱. اعراف، آیه ۹۶.

۲. انفال، آیه ۳۳.

۳. شیخ صدوق، علل الشرائع، ج ۱، ص ۱۲۳.

خود به مرحوم شیخ مفید رحمته الله نوشته است: «إِنَّا غَيْرُ مُهْمَلِينَ لِمُرَاعَاتِكُمْ وَلَا نَاسِينَ لِدِكْرِكُمْ وَلَوْ لَا ذَلِكَ لَنَزَلَ بِكُمْ اللَّأْوَاءُ وَاصْطَلَمَكُمُ»^۱ ما همیشه مراعات شما را می‌نماییم و به یاد شما هستیم؛ وگرنه دشواری‌ها و گرفتاری‌ها بر شما فرو می‌ریخت و دشمنان، شما را لگدمال می‌کردند.»
آیت‌الله العظمی نائینی می‌گوید:

در دوران جنگ جهانی اول و اشغال ایران توسط روس‌ها و انگلیسی‌ها، فشار و سختی ملت ایران به اوج خود رسید. شبی به امام مهدی علیه السلام متوسل شدم و با چشمانی گریان خوابیدم. در عالم رؤیا، دیوار بزرگی به شکل نقشه ایران دیدم که در حال سقوط است و عده‌ای زن و بچه زیر آن نشسته‌اند. وضعیت به قدری هولناک بود که در خواب فریاد کشیدم. در این حال، امام زمان علیه السلام آمدند و انگشت مبارکشان را به طرف دیوار گرفتند. دیوار سر جای خودش قرار گرفت. ایشان فرمودند: اینجا، خانه شیعه، خانه ماست، می‌شکند، خم می‌شود، خطر هست، ولی ما نمی‌گذاریم سقوط کند؛ نگهش می‌داریم.^۲

وجود ملکوتی و معصوم امام عصر علیه السلام که از حال مردم آگاه است، در میان افرادی که اعتقاد به امامت وی دارند و او را از هرکس دیگر نسبت به خود مهربان‌تر و دلسوزتر می‌دانند، موجب دلگرمی و قوت روحی برای آنهاست؛ به عبارت دیگر، وجود امام، نقطه اتکایی است برای بندگان خدا تا در هنگام مواجهه با حوادث هولناک، به ایشان پناه ببرند و به‌عنوان پناهگاهی چاره‌ساز و آرام‌بخش از وجود امام منتفع گردند و به تلاش و کوشش خویش در راستای نیل به اهداف الهی و اسلامی ادامه دهند. امیر مؤمنان علیه السلام فرمود: «كُنَّا إِذَا أَحْمَرَ الْبَأْسُ اتَّقَيْنَا بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَكُنْ أَحَدٌ مِنَّا أَقْرَبَ إِلَيَّ الْعَدُوِّ مِنْهُ»^۳ ما در هنگام شداید و سختی‌های جنگ و محاربه با دشمنان خدا، به پیامبر پناه می‌بردیم. آن حضرت، از همه ما به دشمن نزدیک‌تر بود.»
بنابراین، در عصر غیبت، تنها پناهگاه و امید شیعیان، امام زمان علیه السلام است.

۶. امیدسازی و هدایت اجتماعی

اصولاً هر جامعه‌ای برای خود تشکیلات و سازمانی دارد و برای بقا و ادامه کار سازمان‌ها و نیل

۱. علامه مجلسی، بحار الأنوار، ج ۵۳، ص ۱۷۶.

۲. محمدرضا باقی‌اصفهانی، عنایات حضرت مهدی علیه السلام به علما و طلاب، ص ۳۱۵.

۳. صبحی صالح، نهج البلاغه، ص ۵۲۰.

به هدف، وجود رهبر لازم است. هرگاه این رهبر در دل اجتماع باشد، وجود و مداخله‌اش در هدایت تشکیلات و سازمان‌ها لازم و ضروری خواهد بود؛ ولی هرگاه رهبر به عللی محبوس، تبعید و دور افتاده، یا مریض و بیمار باشد، وجود او برای پیگیری امور اجتماع و افراد، کافی خواهد بود؛ زیرا باز مردم به امید آن رهبر، دست به دست هم داده، کارها را ادامه می‌دهند. در طول تاریخ، در میان ملل زنده که قیام و نهضت‌هایی داشتند، برای این مطلب گواه فراوانی وجود دارد که نشان می‌دهد تا آن رهبر از حیات و زندگی برخوردار بوده، هرچند از نزدیک موفق به رهبری نمی‌شده، اما تشکیلات آن گروه، باقی و پایدار می‌مانده است؛ نمونه این امر، تبعید امام خمینی علیه السلام به خارج کشور بود؛ اما با این حال، مردم با انگیزه بسیار به فعالیت سیاسی و اجتماعی خود ادامه می‌دادند.

با این توضیح، درباره امام زمان علیه السلام باید گفت: آیا اعتقاد به وجود امام زنده و ناظر که به امر الهی آماده برای نهضت است، در حفظ وحدت جمعیت و تشکیلات، به‌خصوص آماده‌کردن افراد برای قیام بر ضد جور استبداد، مؤثر نیست؟

بنابراین، اگر رهبر یک جنبش در میان مردم هم نباشد، وجود واقعی او می‌تواند الهام‌بخش معنوی و مایه امید، تحرک و یادآوری گردد.^۱ یادمان نمی‌رود که هنوز طنین صدای رزمندگان اسلام در دشت‌های جنوب و در کوه‌های غرب کشور به گوش می‌رسد که برای مقابله با دشمن و برای بیرون راندن آنها از میهن اسلامی، در دعاهای فردی و جمعی خود، نام مبارک امام زمان علیه السلام را بر زبان جاری می‌ساختند و بدین وسیله، شعله امید را در دل خود فروزان نگاه می‌داشتند.

دعای هر روز مؤمنان در نماز و پس از آن به حضرت حجت علیه السلام، حضور پُرشور مردم در مراسم دعای ندبه، خواندن زیارت جامعه کبیره، حضور در مکان‌هایی که یاد و نامی از مولای ما امام زمان علیه السلام می‌شود، همچون مساجد سهله و کوفه و جمکران و نیز در مکه، به‌ویژه در موسم حج، همگی نشان از توجه و امید آنان به آینده‌ای روشن دارد. همچنین، امروزه بی‌عدالتی در غالب نقاط جهان گسترده شده و جای پای ظلم را در همه جای کره زمین می‌توان دید. کشورهای بزرگ و قدرتمند و نیز سازمان‌های بین‌المللی یکسویه‌نگر،

1. www.porseman.net

خواست‌های دنیایی و غیرعادلانه خود را بر جهان تحمیل می‌کنند و قدرتی برای مقابله با آنان وجود ندارد. به‌راستی اگر اعتقاد به مصلح بزرگ در میان نباشد، دیگر هیچ‌گونه امیدی برای بشر باقی نخواهد ماند و تلاش‌های فردی و جمعی در مسیر برپایی قسط و عدل، متوقف خواهد شد.

مقام معظم رهبری، منتظران صاحب‌الزمان علیه السلام را به آینده جهان امیدوار می‌داند و می‌فرماید: «منتظران صاحب‌الزمان علیه السلام به منورشدن چشم‌انداز زندگی بشر و پایان دوران ظلم و تجاوز امیدوارند و جنایات و ستم و تزویر سردمداران استکبار جهانی نمی‌تواند چشمه امید را در دل‌های آنان خاموش کند.»^۱

امیر مؤمنان علیه السلام برای خدا دو نوع حجت معرفی می‌نماید: یکی حاضر و آشکار و دیگری غایب و ناپیدا؛ آنجا که می‌فرماید: «اللَّهُمَّ بَلِّغْ لَنَا تَخْلُوعَ الْأَرْضِ مِنْ قَائِمٍ لِلَّهِ بِحُجَّةٍ، إِمَّا ظَاهِرًا مَشْهُورًا، وَإِمَّا خَائِفًا مَغْمُورًا، لِيَلَّا تَبْطُلَ حُجُجُ اللَّهِ وَبَيِّنَاتُهُ؛^۲ پروردگارا! روی زمین هیچ‌گاه از حجت‌های تو خالی نمی‌ماند؛ حجت‌هایی که گاهی مرئی و آشکار، و گاهی از بیم مردم پنهان است؛ تا دلایل آیین الهی محو و نابود نشود.»

مقصود امام علی علیه السلام از حجت خائف و مغمور، کسی جز پیشوای معصوم نیست که تاکنون بر اثر نبودن شرایط مساعد، در پس پرده غیبت به سر می‌برد و ان‌شاءالله روزی جهان مهیای قیام و نهضت آن حضرت خواهد شد.

1. www.porseman.net

2. ابوالقاسم خوئی، منهاج البراعة فی شرح نهج البلاغة، ج ۱۶، ص ۳۷؛ مرتضی مطهری، مجموعه آثار، ج ۱۸، ص ۱۷۰.